

pedagogical system. Tasks are selected is selected for development of social partnership of social teachers on the prophylaxis of addictive behavior.

Key words: social partnership, internal integration processes, general establishment processes, school as of the socially pedagogical system, social institutes, social teacher, addictive behavior, prophylaxis, pupils.

УДК 371.4

Н. Кубай

заступник директора з виховної роботи
Садівської ЗОШ I–III ступенів
Гоцанського району Рівненської області

МАСОВІ ЗАХОДИ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті з'ясовано роль масових заходів як засобу соціалізації особистості у виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу.

Ключові слова: соціалізація, компетентність, соціальні ролі, соціальні здібності, соціальна ментальність, соціум, масові заходи.

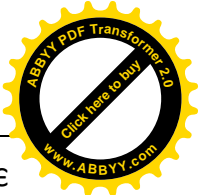
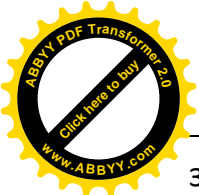
Постановка проблеми. Докорінна зміна державного устрою країни, пов'язані з цим демократизація суспільства, входження у ринкові економічні відносини, наближення до європейських стандартів співжиття громадян, піднесення ролі місцевого самоврядування вимагають суттєвих змін в освітньо-виховній підготовці учнівської молоді.

Процеси глобалізації, швидка зміна технологій роблять виклик усім без винятку державам, посилюють взаємозалежність народів і роль особистості. Складові шкільної освіти мають об'єднуватися метою створення умов для морально-етичного, інтелектуального, фізичного, художньо-естетичного, трудового виховання і розвитку дітей, їх соціально-ціннісних й особистісно-ціннісних ставлень та орієнтацій [17].

Аналіз актуальних досліджень з проблеми формування соціальної компетентності свідчить про те, що концепція компетентності сьогодні є досить актуальною в педагогіці. Однак питання сутності, змісту та структури соціальної компетентності недостатньо розроблені у вітчизняній науці.

У Росії склалась наукова школа міждисциплінарного характеру під керівництвом В. М. Масленнікової. В Україні дану проблему досліджують І. Єрмаков, Л. Лепіхова, І. Сохань (життєва компетентність особистості); О. Михайлов, В. Радул (соціальна зрілість); С. Бахтеева, М. Гончарова-Горяньська, О. Прямікова, Л. Свірська (структура, зміст соціальної компетентності).

В основі цих педагогічних концепцій лежить ідея необхідності формування соціальної компетентності особистості, здатної застосовувати

знання, уміння та досвід відповідно до ситуації. Проте потребує подальшого розвитку науково-дослідницька робота, спрямована на:

- розвиток компетентності, мобільності, життєздатності особистості, яка вміє розв'язувати життєві проблеми, ухвалювати відповідні рішення;
- поглиблення діяльнісного характеру змісту освіти, створення умов для розвитку життєвої компетентності учнів;
- створення виховного простору, спрямованого на розширення можливостей компетентного вибору особистістю свого життєвого шляху [17].

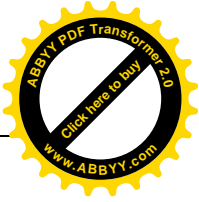
Мета статті – науково обґрунтувати роль масових заходів як засобу соціалізації особистості.

Відповідно до Національної програми виховання дітей та молоді в Україні виховання – процес залучення особистості до засвоєння вироблених людством цінностей, створення сприятливих умов для реалізації нею свого природного потенціалу і творчого ставлення до життя, спрямований на утвердження суспільно значущих норм і правил поведінки особистості [13].

Саме тому в сучасному виховному процесі провідною є ідея особистісно орієнтованого виховання, яка передбачає розвиток і соціалізацію особистості [18]. Це означає, що головною особливістю сучасного національного виховання є формування в учнівській молоді ціннісного ставлення, ґрунтованого на сукупності ціннісно значущих якостей особистості, які характеризують її ставлення до світу і соціуму, а саме: формування соціальної ментальності особистості як її стрижня, який передає самовідчуття, самобачення молодію особою свого місця в соціумі, яка включає національно-громадянську, національно-етнічну, сімейно-родинну та інші складові. Особистість має вміти ототожнювати себе з державою, як активний її громадянин, власним родоводом, як гідний член сім'ї, а також відчувати відповідність власних вчинків і позицій ідеалам духовності.

Актуальність теми обумовлена, з одного боку, зростаючими вимогами соціально-економічного розвитку суспільства, здійснити яке неможливо без ініціативної, творчої, сформованої та розвиненої особистості, яка здатна ефективно діяти в сучасних економічних відносинах, а з другого – недостатнім створенням цілісної системи організаційно-педагогічних умов в освіті, які б спрямовували виховання на розвиток компетентності особистості в аспекті її соціалізації. Підґрунтям соціальної компетентності є підкомпетентності, або ключові компетентності:

- **комунікативна компетентність** (уміння будувати стосунки з іншими

людьми, виступати перед аудиторією, вміння вербалізації думки);

- **інтелектуальна компетентність** (достатній рівень соціального інтелекту, який дає змогу орієнтуватися та взаємодіяти із соціумом);

- **побутова компетентність** (володіння елементарними навичками побутового вжитку: готування їжі, прання, прибирання, знання гігієнічно-санітарних норм тощо);

- **громадянська компетентність** (знання основ економічних законів та правових норм);

- **здоров'язберігаюча компетентність** (набуття досвіду та життєвих установок на здоровий спосіб життя і безпечну поведінку);

- **моральна компетентність** (наявність ціннісних орієнтацій);

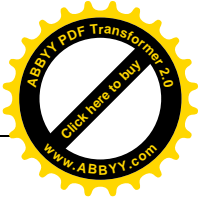
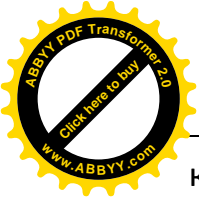
- **екстремальна компетентність** (поведінка, адекватна ситуації, або нормальна реакція на ненормальні події);

- **професійна учнівська компетентність** (уміння самостійно опанувати новий навчальний матеріал, поповнювати професійні знання та професійно самовдосконалюватися).

Не вдаючись до дослідження історії терміна, зауважимо, що в цілому це поняття і у вітчизняній, і у зарубіжній літературі розкривається як **процес засвоєння індивідом протягом життя соціальних норм і культурних цінностей того суспільства, до якого він належить.**

Виходячи з того, що виховання – процес залучення особистості до засвоєння вироблених людством цінностей, створення сприятливих умов для реалізації нею свого природного потенціалу і творчого ставлення до життя, спрямований на утвердження суспільно значущих норм і правил поведінки особистості, а вихованець – суб'єкт виховного процесу, який свідомо засвоює морально-духовні цінності, на їх основі плекає власні особисті надбання, ухвалює самостійне рішення, покладає на себе відповідальність, здійснює свідомий життєвий вибір, то формування, становлення соціальної компетентності – це розгортання життєвого потенціалу особистості.

Оскільки особистість – істота суто соціальна, то формат соціальної компетентності охоплює як соціальні мотиви, знання, навички, необхідні для успішної взаємодії з навколишнім соціальним середовищем, так і самопочуття та самоприйняття особистістю самої себе в постійно змінному соціумі. При цьому соціальна компетентність передбачає як достатній рівень уміння будувати партнерські відносини, так і достатній рівень

компетентності для того, щоб не іти врозріз з вимогами суспільства.

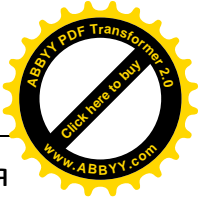
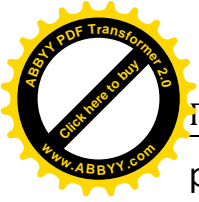
Соціальна компетентність вимагає від особистості як принциповості, вміння відстояти власну думку, так і толерантності, вміння ефективно діяти в соціальних умовах, які постійно змінюються; рахуватися із соціальними нормами та правами інших людей.

Ураховуючи те, що виховати соціально компетентну особистість можна тільки активною та продуктивною діяльністю, особистою творчістю, особистим буттям, великого значення для реалізації зазначеної проблеми набувають пізнавально-продуктивні справи. Вони сприяють розвитку колективізму та індивідуальної самобутності, креативності, готують дітей до самоуправління у школі, а пізніше – у громадському та державному житті [2].

Саме тому посилюється роль масових заходів як одного з пріоритетних шляхів соціалізації особистості. Це вимагає, щоб освоєння досвіду суспільного життя відбувалось в єдності навчання та практики соціального життя з поступовим збільшенням ваги саме практичної участі молоді людини в соціумі. Завдяки цьому забезпечується адекватна вибірковість, глибина і свідомий характер становлень системи особистісних життєвих смислів особистості, оволодіння нею життєтворчими технологіями, знаннями, уміннями і навичками хоча б у найголовніших сферах людського життя. Це дає змогу виховати громадянина, який уміє розв'язувати політичні, соціальні, культурні, ідеологічні, екологічні проблеми сучасного демократичного суспільства.

На нашу думку, масові заходи як засіб соціалізації особистості – це комплексний підхід до процесу виховання, позаяк він впливає на емоційну, мотиваційну, діяльнісно-вольову сфери особистості, готуючи та адаптуючи її до дорослого життя. Це дає змогу вирішувати такі завдання виховання в учнів:

- громадянського потенціалу: виховання особи, яка має досвід громадської дії, досвід активної участі у розв'язанні суспільних проблем;
- освітнього потенціалу: бажання і готовність продовжити освіту після школи, потреба у поглибленому вивченні вибраної професії, у самостійному здобутті нових знань;
- комунікативного потенціалу: володіння вміннями та навичками культури спілкування, здатність коригувати у спілкуванні свою і чужу агресію, підтримувати емоційно стійку поведінку у кризових життєвих ситуаціях;
- творчого потенціалу: вміння будувати свою життєдіяльність за законами гармонії та краси, розвивати творчі здібності, можливість

реалізуватися відповідно до своїх інтересів тощо; прагнення творити прекрасне в навчальній, трудовій діяльності та поведінці, відносинах з оточуючими;

- фізичного потенціалу: прагнення до фізичного вдосконалення, до здорового способу життя, визначення здоров'я як головної складової життєвих цінностей.

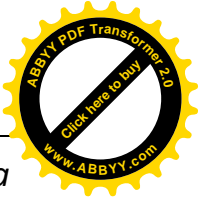
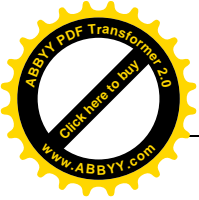
Участь у театралізованих дійствах, святах, козацьких забавах, різноманітних шоу, спортивних конкурсах, літературно-музичних та фольклорних композиціях тощо дає змогу вводити кожного учня в таку позицію, щоб він сам міг бути ініціатором, організатором і творцем процесу сприятливої міжособистісної взаємодії, забезпечити емоційну та моральну комфортність кожного з учасників; формувати власний життєвий досвід, який ляже в основу майбутнього життєвого вибору. Це педагогіка сильного виховного впливу, за допомогою якого кожна морально-духовна цінність перетворюється на власне суб'єктне надбання особистості [4].

Зауважимо, що старший шкільний вік – критичний період щодо усвідомлення школярем відмінностей таких понять, як «ідеальний та реальний світ», а також вік безпосереднього зіткнення з проблемою вибору. У пошуку життєвої мети старшокласник намагається досягнути цінності життя дорослих, порівняти їх з власним життєвим досвідом, набутим у підлітковий вік, уперше свідомо оцінити життєздатність юнацьких ідей. Відтак, адаптуючись до життя у сучасному суспільстві, молодь створює свої ціннісні орієнтири, систему ідеалів і моральних настанов [11]. Тому педагоги повинні враховувати зміст реальних ситуацій, вчинків, історичний контекст, генезу певної морально-духовної цінності, життєві колізії тощо [4].

З огляду на це пропонуємо методичний коментар до театралізованого дійства «Дума про Матір».

Роль жінки в історії козаччини – одна з провідних тем у козацькому вихованні школярів. Тому мета заходу – показати жінку як вірного і надійного друга свого чоловіка, берегиню козацької оселі, рівноцінну чоловікові, рівноправну з ним.

Постійна відсутність чоловіка-козака, що пішов на Січ у похід або загинув, сприяла формуванню в українській жінки незалежного характеру, високого авторитету та поваги в сім'ї, мудрості, гордості, розуму. І в основі виховання була любов до праці, до краси, почуття людської гідності, повага до старших, глибокий патріотизм.

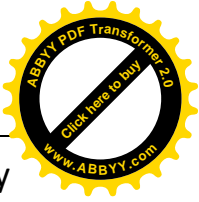
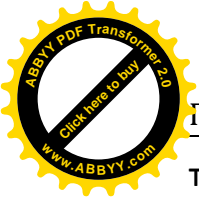
Жінка – матір, захисниця, порадиця, Березиня – такою вона повинна бути і сьогодні, і завтра. Жінка, яка зможе розв'язувати такі найважливіші проблеми суспільства, як подолання бідності, підтримка сім'ї, захист дитинства, утвердження моралі як основної складової всіх сфер суспільного розвитку.

Допомагаючи осмислити власний задум життя, зміцнити віру в життєздатність, змотивувати потребу в подальшому самовдосконаленні, ставимо мету, яка передбачає вирішення цілого комплексу завдань, а саме: формувати національно-етнічну ментальність учнівської молоді, її ціннісне ставлення до історичних, культурних і духовних надбань рідного краю; розкрити духовну красу української жінки-козачки – коханої, дружини, матері; виховувати любов до своєї рідної землі, роду, народу; формувати національну самосвідомість.

Проводячи розважально-пізнавальне шоу «Гей, ви, хлопці-запорожці!..», ставимо завдання: сформувати навички здорового способу життя; підвищити рівень соціальної активності учнів; заохочувати до наслідування кращих рис запорожців; робити вибір, відстоювати власну позицію, оцінювати власну діяльність, брати на себе відповідальність. Крім того, учні вчать працювати в команді; планувати і розв'язувати спільні завдання; виявляти толерантність у судженнях і діях; виробляти спільне рішення.

Соціалізація підростаючих поколінь відбувається під впливом розвиваючого середовища. У школі це така організація педагогічного процесу, яка сприяє засвоєнню дитиною системи цінностей та відносин, розвиває різноманітні здібності та дає змогу усвідомити особисту відмінність від інших, тобто формує соціальну компетентність, яка включає навички співпраці, роботи в команді, комунікативні навички; здатність ухвалювати власні рішення і прагнути до розуміння власних потреб і вимог; соціальне єднання, уміння визначити особисту роль у суспільстві; ціннісні орієнтації; розвиток особистісних якостей, саморегуляції; культури міжособистісних відносин.

Сьогодні головним фактором соціалізації особистості школяра є правова освіта. Її основою є соціальне самовизначення учнів, засвоєння ними певних знань, вироблення у них системи відносин і способів діяльності, здатності мислити, аналізувати інформацію, використовувати знання й уміння для творчого розв'язання різних проблем [12]. Тому масові заходи правової

тематики зорієнтовані на реальні соціально-економічні умови, формують у дітей готовність до ефективного розв'язання життєвих проблем, виховують громадянську позицію, почуття толерантності, формують громадянина правової держави, здатного до свідомого суспільного вибору; збагачують на цій основі інтелектуальний, творчий, культурний потенціал.

Важливим завданням правової освіти, на наш погляд, є залучення учнів до громадського життя, однією з форм якого є участь у шкільному самоврядуванні. Така довготривала колективна творча справа, як «Вибори» формує в особистості почуття відповідальності, повагу до закону, адаптує до громадського життя.

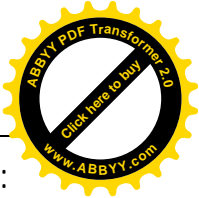
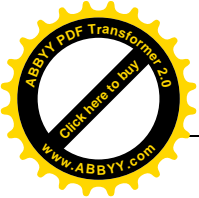
Особистість не може визначити себе відокремлено від системи своїх соціальних ролей; вона може зливатися, ідентифікуватися з ними або відокремлюватися, триматися від них на дистанції і навіть протиставляти себе їм. Але у всіх цих випадках під час визначення свого соціального «я» соціальні ролі служать для особистості своєрідною точкою відліку. Виконання ролей – найважливіший компонент формування соціальних навичок [11].

Саме тому масові заходи ознайомлюють учнів з нормами життєдіяльності (ставлення до особистості з боку суспільства, її соціуму – сім'я, колектив, клас, громадська організація, держава); допомагають засвоїти соціальні здібності (усвідомлення своїх прав та обов'язків; наполегливість у досягненні мети; лідерство; соціальна активність; соціальна уява; комунікативність; добродійність; співробітництво).

Особливої значущості набувають заходи, пов'язані з формуванням в учнів таких полікультурних компетентностей, як: здатність до збереження та відтворення народних і родинних традицій, взаємодія з людьми інших культур, мов, релігій, уміння бути толерантним. У зв'язку з інтеграцією України до європейського і трансатлантичного просторів поряд із загальнолюдськими та національними цінностями варто звертати увагу на значення сімейних і корпоративних.

Розробляючи сценарій до масового заходу, ставимо собі за мету: розглядати його, як засіб виховання і самовиховання дитини, формування всебічно, гармонійно розвиненої особистості; під час вибору й організації певних заходів, форм дозвілля враховувати виховне значення, чітко уявляти, яким якостям особистості вони допоможуть сформуватися або закріпитися.

Різноманітна тематика змісту, форм і методів культурно-масової роботи відображається в заходах:

- заходи з дотримання правил поведінки в суспільстві: ознайомлення учнів з новими життєво необхідними ситуаціями;
- заходи з відродження традицій, звичаїв та обрядів в Україні: пізнавання культурної спадщини, краси святкової обрядовості;
- заходи, спрямовані на ознайомлення, зацікавлення та спрямування дітей у виборі майбутньої професії;
- спільні заходи із соціальними, молодіжними та правоохоронними службами для дітей-сиріт, дітей з багатодітних сімей, дітей з малозабезпечених сімей та дітей, схильних до правопорушень;
- інтелектуальні заходи;
- пропаганда здорового способу життя.

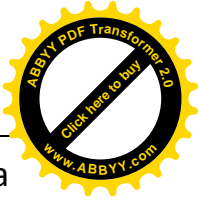
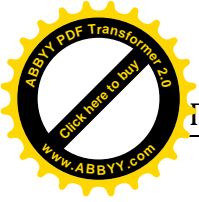
Актуальними є заходи, що запобігають дитячій злочинності та бездоглядності, боротьбі з наркоманією, алкоголізмом, мета яких: активізувати роботу щодо формування здорового способу життя в учнів, батьків; звернути увагу на проблеми наркоманії, тютюнопаління, психічного, духовного здоров'я людини; надати учням професійну інформацію профілактичного характеру.

Специфіка використання масових заходів як засобу соціалізації особистості визначається, на нашу думку, єдністю таких компонентів:

- гуманістичною етикою, в основі якої лежить набуття соціального досвіду через загальну систему взаємовідносин;
- сукупністю виховних ідей, які покладені в основу кожного заходу. Вони насамперед забезпечують виконання соціальних функцій;
- багатством емоційного, духовного і творчого життя;
- практичними вміннями і навичками, а саме: критичного мислення; розв'язання проблеми конфлікту; співробітництва; перспективного бачення; розвитку уяви; толерантності; громадської активності; комунікативності.

Висновки. Використання масових заходів:

- сприяє набуттю життєвих компетенцій, необхідних для соціального становлення особистості на різних вікових етапах;
- формує мотиваційне поле успішного життєздійснення;
- створює ситуацію успіху на засадах особистісних досягнень, життєтворчості, самоактуалізації, самореалізації сутнісних сил особистості;
- моделює стратегію досягнення життєвого і соціального успіху;
- виховує учня як творця і проектувальника життя.

Це один із дієвих шляхів виховання громадянина України, патріота своєї держави, який зможе успішно самореалізуватися у соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4.
2. Антонюк В. М. Педагогіка життєтворчості особистості / В. М. Антонюк // Виховна робота в школі. – 2006. – № 9.
3. Бех І. Виховання від правила до результату / І. Бех // Завуч. – 2004. – № 1.
4. Бех І. Правилоріввідне виховання як критерій його інноваційності / І. Бех // Початкова школа. – 2010. – № 3.
5. Бутнікова Т. В. Ціннісний вимір соціалізації учнів / Т. В. Бутнікова // Педагогіка і психологія, 1997. – № 14.
6. Войтко В. І. Методологічні проблеми соціалізації молоді / Войтко В. І. – К., 1976.
7. Виховання як система // Завуч. – 2004. – № 1.
8. Гречаник О. Є. Теоретичні питання виховної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі / О. Є. Гречаник // Виховна робота в школі. – 2009. – № 9.
9. Дригайло С. М. КТС – шлях до соціалізації учнів / С. М. Дригайло, С. Б. Виноградова // Виховна робота в школі. – 2008. – № 5.
10. Дюба І. В. Робота над проектами як засіб соціалізації учнів / І. В. Дюба // Виховна робота в школі. – 2008. – № 5.
11. Назаренко Л. М. Система формування громадянських цінностей учнівської молоді / Л. М. Назаренко // Виховна робота в школі. – 2010. – № 4.
12. Назімова Н. С. Правова освіта і виховання — головний фактор соціалізації школярів / Н. С. Назімова, В. С. Чучкіна // Виховна робота в школі. – 2007. – № 7.
13. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді // Світ виховання. – 2004. – № 4 (5).
14. Ніколенко О. Щоби не втратити себе... / О. Ніколенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 2.
15. Паращенко Л. І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи / Паращенко Л. І. – К. : К.І.С, 2004.
16. Рожнятовська І. XXI століття компетентнісно спрямованої освіти / І. Рожнятовська // Завуч. – 2008. – № 34.
17. Савченко О. Цінності, що об'єднують шкільну і педагогічну освіту / О. Савченко // Початкова школа. – 2008. – № 7.
18. Селіванова Н. про сучасні підходи до виховання / Н. Селіванова // Управління освітою. – 2006. – № 7.

РЕЗЮМЕ

Н. Кубай. Массовые мероприятия как средство социализации личности.

В статье определена роль массовых мероприятий как средства социализации личности в воспитательном процессе общеобразовательного учебного заведения.

Ключевые слова: социализация, компетентность, социальные роли, социальные способности, социальная ментальность, социум, массовые мероприятия.

SUMMARY

N. Kubay. Mass measures as a means of socialization.

The article deals with the role of cultural mass events as the mean of personality's socialization in the educational process of the general educational establishment.

Key words: socialization, competency, social roles, social skills, social mentality, society, cultural mass events.